

CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (1)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd!..

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Bir hayli zamandır, mübarek sâlih kulların hayatlarıyla ilgili, gerçekten kıymetli bir ilmî eser olan *Tabakâtü's-Sûfiyye*'yi okuyoruz. *El-hamdü lillâh* birinci tabakayı bitirdik. *Tabakât*, tabakalar demek. *Tabakâtü's-Sûfiyye*, *Sûfîlerin*, *mutasavvıfların çağ çağ, asır asır, tabaka tabaka anlatıldığı eser* demek. Şimdi birinci tabaka bitti, ikinci tabakanın başına geldik.

Yaz bitti, tatil bitti, hatta bu gece saatler bir saat geriye alınacak. Sonbahar mevsimiyle beraber, tatile gidenler evlerine dönüyorlar. Bir ciddi kış çalışması, faaliyeti başlıyor. Biz de bu yeni mevsime çok büyük bir mutasavvıfla giriyoruz: Ebû Kâsım el- Cüneyd...

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin terâcim-i ahvâli bu akşam başlıyor.

Konuşmamıza, bu mübarek zâtların hayatı hakkındaki bilgilerin okunmasına, sözlerinin iza-hına geçmeden önce, başta Peygamber Efen-dimiz'in rûh-u pâkine hepimizden birer hediye-i Kur'âniyye olsun diye; ve Peygamber Efendimiz'den itibaren âlinin, ashâbının, et-bâının, ahbâbının, evliyâullah büyüklerimizin, tabakâtu's-sûfiyyenin, evliyâullahın asır asır gelmiş geçmişlerinin; Bu beldemizde beldemi-zin medâr-ı iftiharî olarak bulunan sahabe-i kirâmın, Ebû Eyyüb el-Ensârî Hazretleri'nin, evliyaullahın, sâlihlerin, hatta enbiyâullahın, fatihlerin, şehidlerin, gâzilerin, mücahidlerin, cümle hayır hasenât sahiplerinin ve şu güzel ca-miyi yaptıranların geçmişlerinin;

Uzaktan yakından –biliyorum ki civar şehirlerden de gelenler oluyor– bu ilmî toplantıya gelen siz sevgili, değerli, kıymetli kardeşlerimin de ahirete göçmüş olan bütün müslüman geçmişlerinin; tarihin derinliklerine kadar gelmiş geçmiş bütün müslüman âbâ u ümmehât, ecdâd u ceddât, akraba u taallukât, evlâd u zürriyâtlarının ruhlarına bizlerden birer hediye-i Kur'âniyye olsun diye;

Bu vesîleyle, Allah onların hürmetine, fazl u kereminden bize de dünya ve ahiretin hayırlarını ihsân eylesin, bizim de gönüllerimizi nurlandırsın, gönül gözlerimizi, basiretlerimizi güşâde eylesin, açsın; biz de hakkı hak olarak görüp, Hakk'a rızasına uygun ibadet edelim, ömrümüzü Allah'ın rızasına uygun geçirelim ve

huzuruna yüzü ak, alını açık varalım diye; bu imtihan bitince bu dünya hayatı sona erecek, bir gün gelip hepimiz ahirete varacağız, Rabbimizin huzuruna gideceğiz, bu dünyada yaptıklarımızın hesabı orada görülecek; Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi rahmetine erdirdiği kullarıyla beraber cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin diye, bir Fâtîha, on bir İhlâs-ı Şerif bu saydıklarımıza, mübarek büyüklerimize hediye edelim, öyle başlayalım! Buyurun:

.....

Tabakâtü's-Sûfiyye kitabının elimizde bir güzel baskısı var; profesör Nureddin ibn-i Şureybe hazırlamış, Arapça dipnotlarla hazırlamış. 155. sayfasında, 2. tabakanın, 2. devir sòfilerinin, mutasavvıflarının birincisi olarak, bir numaralı olarak Ebü'l- Kàsımî'l-Cüneyd Hazretleri'ne gelmiş bulunuyoruz, onun hayatını okumağa başlayacağız.

a. Cüneyd-i Bağdâdî Hakkında Bilgi

أَبُو الْقَاسِمِ الْجُنَيْدُ

(Ebü'l-kàsım) biliyorsunuz künyedir. Arapça'da isimlerin gruplarını anlatmıştık size. Kişinin bir adı vardır, bir künyesi vardır. İsmi başka, künyesi başka. Cüneyd ismi, Ebü'l-Kàsım künyesi. Peygamber Efendimiz'in ismi Muhammed, künyesi de gene Ebü'l-Kàsım.

Başka nesi vardır?.. Nisbesi vardır. Yâni nereye mensub bu adam, nereli? Ebü'l-Kâsımî'l-Cüneyd, tamam, el-Bağdâdî, Bağdatlı. Başka çeşitli lakapları olabilir insanların. Bu Cüneyd-i Bağdâdî'nin bir lakabı var; Seyyidü't-Tâife, yâni seyyidü'l-ârifîn demek. Ariflerin, mutasavvıfların efendisi, en başta geleni, en yükseği demek olur. Bunu şu bakımdan söylemişler: Bütün tarikatların silsileleri bu zâttan geçiyor. Oradan da gelse, buradan da gelse bunun üzerinden bize doğru, tarihin derinliklerinden bu halkadan geçiyor. Yâni yolların birleşme noktası. Yolların kavşak noktası gibi bir şahıs, büyük bir zât.

Müellif diyor ki:

مِنْهُمْ الْجُنَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو الْقَاسِمِ الْخَزَّازِ وَكَانَ
أَبُوهُ يَبِيعُ الزُّجَّاجَ فَلِذَلِكَ كَانَ يُقَالُ لَهُ

الْقَوَارِيرِيُّ

(Minhümü'l-cüneydü'bnü muhammedin ebü'l-kâsımî'l-hazzâz.) İşte bu evliyaullahtan, sâlihlerden, mutasavvıflardan birisi de, (minhüm) onlardandır, (el-cüneydü'bnü muhammed) Muhammed oğlu Cüneyd. Demek ki, babasının adı Muhammed'miş, kendisinin adı Cüneyd'miş.

Biliyorsunuz, bir şeyi daha size hatırlatmıştık: Arapça'da bir kelime elif-lam'lı olur, başına el gelir veya gelmez.

Babası çocuğa elif-lâm'lı isim koymuşsa, isim elif-lâm'lıdır; elif-lâm'sız koymuşsa, elif-lâm'sızdır. Önemlidir bu.

Birçok kimse bunu bilmiyor. Türkçe eser neşredenler, Arapça'dan Türkçe'ye tercüme edenlerin çoğu bunları bilmiyor. Ancak çok ciddî müesseselerde, üniversitelerde *İslâm Ansiklopedisi'nde filan bunun kıymeti biliniyor, başkaları pek riâyet etmiyor*. Bizim Türkçemizde de elif-lâm pek kullanılmaz. Cüneyd-i Bağdâdî deriz biz. El-Cüneyd demeyiz yâni. Ama el- Cüneyd ise, el'in olması lâzım, kullanmak lâzım!..

Cüneyd, kelime olarak askercik demek. Cündî asker, cüneyd askercik demek. İsm-i tasgîr sîgası derler Arapça'da, o sîgadan. Askercik mânâsına geliyor, öyle koymuş babası. El-Cüneyd, askercik. Demek ki, "İslâm'ın askerlerinden bir mücahid kul olsun!" diye temennî etmiş babası, o ismi vermiş. Veya kim verdiyse, dedesi mi verdi, o niyetle vermiş. "Oğlum, evladım, bu yeni bebek, hayırlı olsun, İslâm yolunda çarpışsın, cihad etsin!" diye o ismi vermiş. O da hakikaten mücahidlerin başı olmuş. Çünkü, en büyük cihad nefisle yapılan cihaddır, düşmanların en büyüğü insanın nefsidir.

Kimse bilmiyor bunu... Bu devirde bilmiyor. Müslümanlar biliyor, başkaları bilmiyor. Düşmanı sanıyor ki Sırp, sanıyor ki Rus, sanıyor ki Yunan... Halbuki insanın en büyük düşmanı şu içindeki nefsi. Neden?.. İnsanı insan yapan da o, insanlıktan çıkartan da o...

Allah'ın sevgili kulu yapan da o, şeytana uydurup cehennemlik yapan da o... En büyük düşman... Ekseriyetle işi şeytan tarafına çalışmak... İnsanı şehevât dediğimiz şeylerle şeytan tarafına çekmek.

Nefsin nesi vardır? Şehevâtı vadır. Şehevât ne demek? Şiddetli arzular demek. Yemek ister, içmek ister, keyif ister, eğlence ister, istirahat ister vs. vs. vs... Onların hepsi de insanın gelişmesi için düşmandır. İnsanın gelişmesi için kendisini aşması lâzım, kendisini yenmesi lâzım, kendisine hakim olması lâzım, iradesini güçlendirmesi, nefsinin iradesinin emrine sokması, zabt u rabt altına alması lâzım!

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ
وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَنَّى عَلَى اللَّهِ

(ط. حم. ت. ه. حل. ق. ك. عن شداد بن أوس)

¹ Tirmizî, Sünen, c.IV, s.638, no:2459; İbn-i Mâce, Sünen, c.II, s.1423, no:4260; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.IV, s.124, no:17164; Hâkim, Müstedrek, c.I, s.125, no:191; Tayâlisî, Müsned, c.I, s.153, no:1122; Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.VII, s.281, no:7141, 7143; Taberânî, Mu'cemü's-Sağîr, c.II, s.107, no:863; Bezzâr, Müsned, c.II, s.18, no:3489; Beyhakî, Şuabü'l-İman, c.VII, s.350, no:10546; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, c.III, s.369, no:6306; Ebû Nuaym, Hilyetü'l- Evliyâ, c.I, s.267; Taberânî, Müsnedü'ş-Şâmiyyîn, c.I, s.266, no:463; Kudâî, Müsnedü'ş-Şihâb, c.I, s.140, no:185; Abdullah ibn-i Mübârek, Zühd, c.I, s:56, no:171; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, c.III, s.310, no:4930; İbn-i Asâkir, Mu'cem, c.I, s.184, no:354; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, Muhâsebetü'n-Nefs, c.I, s.19, no:1; Hatîb-i Bağdâdî, Târih-i Bağdad, c.XII, s.50, no:6430; İbn-i Adiy, Kâmil fi'd-Duafâ, c.II, s.39; İbn-i Asâkir,

RE. 229/7 (El-keyyisü men dâne nefsehû ve amile limâ ba'de'l- mevt) “Akıllı insan o kimsedir ki, nefsinin zabtu rabt altına alır, ahiret için hazırlanır. (Ve'l-âcizü men etbaa nefsehû hevâhâ) Aciz kimse de nefsinin arzuları peşinde koşar. (Ve temennâ ale'llâh) Sonra, Allah affedecek, şöyle olacak, böyle olacak diye Allah'tan umar.”

Nefsine hakim olamayan beceriksizdir, acizdir, şaşkındır, ahmaktır... Çünkü nefsinin yenemiyor. O zaman, o da cezalara uğrar.

Demek ki ismini koyan babasının, dedesinin arzusu gibi olmuş mübarek. Tarihe en büyük mutasavvıflardan birisi olarak geçmiş. Babasının adı Muhammed, kendisinin künyesi... El-Cüneydü'bnü Muhammed. Ebü'l-Kâsım künyesi.

(El-hazzâz) Hazzâz da bir meslektir, sanıyorum ipekçilik falan... Böyle ipek, koza ile meşgul olmak, onu suda kaynatıyorlar, alıyorlar, iplik yapıyorlar, ipekli dokunuyor. O olabilir ama, lügata bakmam lâzım...

(Ve kâne ebûhu yebû'z-zücâc) Babası cam eşya satardı. Babası Muhammed, cam eşya satarmış. Hani züccaciye dükkânı diyoruz ya, şimdi de kullanıyoruz bu kelimeyi.

(Felizâlike kâne yukâlû lehû el-kavâriyyü) İki tane re var, el-kavâriyyü.

Târih-i Dimaşk, c.LXI, s.186, no:7741; Şeddâd ibn-i Evs RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.679, no:7036; Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.1024, no:2029;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XV, s.458, no:15935; RE. 229/7.

Onun için Cüneyd'e el-Kavârirî de denildi. Kavârir, kârûre'nin çoğuludur. O da billurdan, camdan yapılan eşya demek. Babası dükkânında cam eşya sattığından, Cüneyd'in bir nisbesi de neymiş?.. Cüneyd-i Bağdâdî diyoruz, oturduğu şehirden dolayı. Mesleğinden dolayı da, el-Kavârirî denirmiş.

أَصْلُهُ مِنْ نَهَاوَنْدَ وَمَوْلِدُهُ وَمَنْشَوُّهُ بِالْعِرَاقِ
كَذَلِكَ سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ النَّصْرَ ابْنَ أَبِي يَقُولُ

(Asluhû min nehâvend) Soyu sopu, kökü İran'ın Nihavend şehrinde. Aşağıda: Bu Nihavend de okunur, Nehavend de okunur, Nühavend de okunur diyor. Yâni şöyle söylemiş aşağıda, bunu da bilsin kardeşlerimiz:

(Müsellesetü'n-nûn) “Nun harfinin üçlüsüyle...” Yâni ne demek? Nun harfi üstün okunsa da olur, ötre okunsa da olur, esre okunsa da olur. Yâni Nehavend de diyebilirsiniz... Zaten bir makam da var musîkîde, Nehâvend Makamı. Nihavend de diyebilirsiniz, yanlış değil, Nühavend de deseniz yanlış değildir demek yâni.

Aslı Nihavend şehridenmiş. Bu Nihavend de, Hemedan şehrine üç günlük mesafede olan bir şehirmiş. Hemedan da meşhur İran'ın ta eski Sasanîler zamanında çok önemli bir şehri. Orada bu kistrâların sarayları var, Ekbatan denilen yerde... Duvar kabartmaları, asker kabartmaları filan, sanat tarihine giren eserler var Hemedan'da.

Bu Nihavend şehri, İslâm orduları tarafından ilk fethedilmiş yerlerden birisi. 19 Hicrî yılında veya 20 hicrî yılında, yâni 641 veya 642 senesinde Hazret-i Ömer zamanında fethedilmiş. İslâm orduları buraları fethetmişler. Aslı bu şehirden.

Şimdi ben burada lügat olurdu deyince, arkadaşımız sağolsun lügatı getirdi, “Hazzâz kelimesine bak, söyle!” gibilerden... Harîr, evet, benim söylediğim gibiymiş, ipek demekmiş. Hazzâz da ipek işiyle uğraşan demekmiş. İyi, isabet ettiğine sevindim, imtihanı kazandım. Meslek isimleri tabii, bilinmeyebiliyor neyin nesidir diye.

(Ve mevlidühû ve menşeu-hû bi'l-ırak) Mevlidi ve yetiştiği yer Irak'mış. Ne demek mevlidi, söylemiştik daha önceden: Doğduğu yer demek. Mevlid kelimesi doğduğu yer mânâsına gelir, doğduğu zaman mânâsına gelir, bir de doğumu mânâsına gelir. Peygamber Efendimiz'in doğumuyla ilgili şiirlere de biz Mevlid şiiri diyoruz, doğum şiiri diyoruz.

Mevlid şiirlerinin en güzeli, en meşhuru, bestelenmiş, camilerde okunanı Süleyman Çelebi'ninki. “Allah adın zikredelim evvelâ” diye başlayan Mevlid kitabı. Ne demek Mevlid kitabı, Mevlidü'n-Nebî? Peygamber Efendimiz'in doğumunu anlatan kitap. Ama mevlid kelimesi hem doğumu mânâsına gelir, hem doğduğu zaman mânâsına gelir, hem doğduğu yer mânâsına gelir. İsm-i zaman, ism-i mekân, masdar-ı mîmi diyorlar Araplar buna.

(Mevlidühû bi'l-ıraq) Mevlidi Irak'taydı, yâni doğduğu yer Irak idi. Demek ki, aslı Nihavend'den ama, kendisi Irak'ta doğmuş Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin.

(Kezâlike semi'tü ebe'l-kâsımı'n-nasrâbâziyyi yekülü) Ebü'l- Kâsımı'n-Nasrâbâzî isimli büyük alimin böyle dediğini ben işittim, böyle söylediğini işittim, o da böyle söylüyordu. Yâni, bu bilgi onun tarafından da te'yid ediliyor, doğru, Bağdat'ta yetişti demek.

b. Fıkıh İlminin Önemi

وَكَانَ فِقِيهَا تَفَقَّهُ عَلَى أَبِي ثَوْرٍ وَكَانَ يَفْتَى فِي
حَلَقَتِهِ

(Ve kâne fakîhen) Cüneyd-i Bağdâdî nasıl bir insanmış? Fakih bir insanmış. Fakih ne demek?.. Dini, fıkıhın ahkâmını, İslâm hukukunu, ilmihal mâlûmatını, ibadetlerin, taatlerin nasıl yapılması gerektiğini gösteren ahkâmı çok iyi bilen insan demek.

Fıkıh nedir? Fıkıh, bir insanın (mâ lehû ve mâ aleyhi) lehine ve aleyhine olan şeyi bilmektir derler. “Neyi yaparsam sevap kazanırım, neyi yaparsam günah olur? Hangisi iyi, hangi kötü?..” Yâni yapması gereken ve yapmaması gereken şeyi bilmesi.

İslâm'a göre her şeyin bir damgası vardır; farz, vacip, mekruh, mübah, haram, helâl... Her şeyin bir sıfatı vardır.

Helâlleri yapmak serbesttir, haramları yapmamak lâzımdır. Farzları mutlaka yapmak gerekir. Vacipler vardır, sünnetler vardır vs... İşte bunlar niye bu isimlerle damgalanmıştır her iş?.. Yâni bu işin sevabı ne kadardır, sağlamlığı ne kadardır bilinsin. İnsanın ahirette hesabı olacak ya, o hesapta lehine olan, aleyhine olan şeyi bilmesi lâzım! Günah kazanacak şeylerden uzak durması lâzım, sevap kazandıracak şeyleri yapması lâzım!

“—Şunu şöyle yapsam mı, yapmasam mı? Doğru mu, yanlış mı? Sevap mı, günah mı? Allah sever mi, kızar mı?..”

Bu bazı yerde kolaydır, bazı yerde incedir, tereddüt eder insan, kolay anlayamaz, o zaman gider sorar. Alimlere sorar, müftülere sorar:

“—Hocam ben bunu nasıl yapayım, şaşırıdım?”

Müftü de şaşırır bazen, kolay değil çünkü karmaşık olur problem... Basit olunca çözülür.

“—İçki içsem mi, içmesem mi hocam?..”

Tamam, içme! Bak, herkes bunu bilir. Kimse sorsan, “İçki içme!” der.

“—Kumar oynasam mı, oynamasam mı?”
Oynama, tamam.

“—Pekiyi, borsadan alışveriş yapsam, hisse senedi alsam, satsam caiz mi, değil mi?”

Dur bakalım! Borsa nedir? Borsa senedi nedir? Bu işte neler döner? Aslı nedir, faslı nedir? Aldığın hisse senetleri hangi fabrikanındır? O fabrika haram iş mi yapıyor, helâl iş mi yapıyor?..

İçki satıyorsa, sen onun hisse senedini aldın mı, içkici bir şirketin ortağı oldun şimdi, hapı yuttun.

“—Yok hocam içki satmıyor da, mermer satıyor.”

Haa, iyi... Gel bakalım, mermer satıyorsun ama, faizli iş yapıyor musun, haram iş yapıyor musun, yapmıyor musun?.. Haram iş yapıyorsa insan, isterse mermer satsın, isterse ekmek satsın... Haram ticari muamele yapıyorsa, haram ticari muamele yapan bir şirketin vebalinin ortağısın sen, vebaline ortaksın. Onun için ben bu borsa işlerini, tabii kısaca yuvarlak cevap verip kaçmak istersem: Helâl iş gören fabrikanın hisse senedini almak satmak olabilir dersin ama, orayı da tahlil et! Bir de orayı tahlil et bakalım...

Falanca güzel fabrikanın hisse senedini aldın ama, o fabrika nasıl çalışıyor? Bankadan kredi almış mı, faiz alıyor mu, faiz veriyor mu, bankada hissesi var mı, kazancı öyle mi, böyle mi? O mühim. Ortak oluyorsun, kolay mı?

Senin bir arkadaşın olsa, gel beraber bir manifatura dükkânı açalım dese; o arkadaşınla nasıl sözleşirsin?..

“—Bak arkadaş, ben müslümanım, haram işleri yapmamak şartıyla, seninle ortak olurum.” demez misin?

Şimdi bir fabrikaya ortak oluyorsun, ona da dikkat etmen lâzım.

Sonra?.. Ayrıca ben aciz kardeşiniz, çok sordukları için bu soruyu, bu borsa işlerine baktım baktım baktım, hisse senedi alıyor, hisse senedi satıyor, kazanıyor, kaybediyor, fırt zengin oluyor, fırt beş parasız, yoksul düşüyor. Onun için, borsa oyunlarına ben dedim ki: *Mega kumar... Ben de bir kelime uydurdum. Herkes uyduruyor, ben niye uydurmuyayım, ben de bir kelime uydurdum: Borsa nedir? Mega kumar. Bilmiyorum bana katılır mısınız?.. Mega da bir kelime ama, bu [Arapça] lügatta olmaz o... Mega, çok büyük demek, ama ne kadar büyük demek bilemiyorum.*

Mega kumar, çok muazzam kumar. Neden?.. Bir oynuyorsun, hop milyonlar, milyarlar cebine giriyor; bir oynuyorsun, fırt uçurumun dibine gidiyorsun, beş parasız kalıyorsun. Çok arkadaş gördüm böyle, iflas etmiş, kediye bile yükleyecek sermayesi kalmamış. Yâni kedi yük taşımaz ya, sermayeyi kediye yükledi derler, o kadar bile sermaye kalmamış. Kumar gibi kullanılıyor.

Yâni hisse senedi vermek caiz; çünkü hisse senedi alıyorsun, satıyorsun, alışveriş haram mı? Değil... İyi ama, bu incelikleri var. İşte bu fıkıh... Yâni işi derinlemesine anlamak, müşkil bir sorunun tam cevabını vermek işte fıkıhtır. Çünkü, yap dersin bir türlü; yapma desen, caiz olan şeyi engellesen, o da bir başka türlü...

Ne yapmamız lâzım? İşin erkekçe sözü: Haram yemeyen firmaların, haramla iştigal etmeyen şirketlerin borsasında bizim olmamız lâzım!

Evet, borsa ne işe yarıyor? Turgut Özal bunu niye memleketimize getirdi, kurdu? “Halkın sermayesi işletmelere girsin, işletmeler kredi temin etsin, Türkiye’nin ekonomisi büyüsün...” diye. Böyle düşündü. Yâni atıl tasarruflar, halkın sandığında, bileğinde bileziğinde olan paralar sermaye piyasasına girsin diye.

Evet giriyor. Sermaye piyasasına, o hisse senetlerini satın aldıkça, o şirketlere siz kredi sağlıyorsunuz. Ama o şirketlerin hangisi sizin kredi sağlamanıza lâıyk? Hangisi dost, hangisi düşman? Çok önemli. Meselâ; Patriğin bir sürü papaz dostu gelmiş, Rahmi Koç ağırlamış... Gazeteler öyle yazıyor.

(Kâne fakîhen) Cüneyd-i Bağdâdî neydi? Fıkıhı iyi bilen fakihti, alimdi. İşte şimdi aldı beş yıldızı. Sen ister kabul et, ister kabul etme, İslâm alemi biliyor. Cüneyd-i Bağdâdî çok büyük bir zât...

Bir insan fıkıh biliyorsa, yaşadı. Tamam, aferin... Çünkü, (mâ lehû, ve mâ aleyhi) hangi şey lehinedir, hangi şey aleyhinedir; hangi şey sevaptır, hangi şey günahdır biliyor. O ilmi öğrenmiş. İlimlerin en yükseği fıkıhtır. Neden?.. Hadisten de istifade eder, tefsirden de istifade eder, tarihten de istifade eder; sonucu bulur. İşin en sonunda, yapacak mıyım, yapmayacak mıyım bu işi, onu bilir, onu bulur, onu çözer.

O bakımdan, en kıymetli ilim bu!.. Bir insan fakihse, aferin; fıkıh öğrenmişse, aferin... Fakih değilse, vah vah vah, ne yazık... Neden?

Bilmiyor lehine, aleyhine olanı... Yapması gerekeni, yapmaması gerekeni bilemiyor, yazık.

Sen bu dünyaya niye geldin? İmtihana geldin. E imtihanda doğru cevap vermek esas değil mi? Doğru cevabı bilmiyorsun; olmadı. Fakih doğruyu biliyor. Bunu yapayım mı, yapmayayım mı?.. Doğru mu, yanlış mı?.. Şu doğru, şu yanlış... Onu biliyor, aferin, imtihanı kazanacak. Fakih hayat imtihanını kazanacak, cenneti kazanacak, Allah'ın sevgili kulu olacak. Fakih bu...

Bir de muhterem kardeşlerim, bizim tasavvuf dalına gelince, fakih olmak daha da büyük önem kazanıyor. Çünkü tasavvuf yolu uçsuz bucaksız bir alemdir. Yâni perde açılıyor, uçsuz bucaksız bir alem karşında, esrârengiz bir alem, sırlarla dolu bir alem, tehlikelerle dolu bir yolculuk. İnsanın seyr-i sülûkü diyoruz. Ne demek?.. Girdiği yolda hareketi...

Tasavvuf yoluna giriyor, nereye gidiyor?.. Allah'ın rızasını kazanmağa gidiyor, Allah'ı bilmeğe gidiyor, Allah'ın sevdiği kul olmağa, o hedefe doğru gidiyor. Hah, işte bu yolun tehlikeleri var, virajları var, uçurumları var, yol kesicileri var, haramileri var. Haramisi var, yolu kesiyor, silahı çekiyor, soyuyor insanı, öldürüyor. Yol kesici, haydutları var.

“—Hocam, ilk defa senden duyuyorum.”

Tasavvuf yolunun haramisi, haydutu, hırsız, kendisi tasavvuf yoluna aşına olmadığı halde, böyle bir iddiaya insanları etrafına toplayandır.

Haydut, alçak, ahiret yolunun haramisi... Bilgisi yok, insanları bir de etrafına topluyor, "Ben sizi Allah'a erdireceğim!" diyor. "Ben kılavuzluk yaparım, biliyorum bu yolları..." diyor, bilmiyor. Kendisi bilmiyor, yalan yanlış işler yapıyor.

Ankara'da bir çocuk, heveslenmiş tasavvuf reisi olmağa, kendiliğinden... Tasavvufu kimden öğrenmiş? Konyalı birisinden öğrenmiş, o da Mehdîlik iddia etmiş, ismi şu... Bana söylemek lâzım değil ismini ama, ismi Mehdî'nin ismi değil. Mehdî'nin ismini Peygamber Efendimiz hadis-i şerifte bildirmiş. Herif Mehdîlik iddiasıyla çıkmış. Ya hasta, ya deli, ya sahtekâr, ya cahil... Ama alim değil, hakiki değil. Çünkü Mehdi'lik iddia etmiş. Etmeseydi?.. Etmeseydi, ne olduğu meçhul kalacaktı. Edince, cahilliği çıktı ortaya... Cahilliği çıktı, sahtekârlığı çıktı veya hasta olduğu, kafasının üşütük olduğu çıktı.

Onun talebesiymiş, çıkmış ortaya, "Ben bu işin liderlerindenim!" diye soyunmuş, meydana çıkmış. İlk işi, hemen dört tane karı almış. Genç daha. Genç ya, İslâm'da da dört kadına kadar müsaade var ya, ilk istifade oradan... Derhal dört tane karı almış hemen... Ondan sonra da, etrafındakileri teşvik etmeğe başlamış bu gibi şeylere. Ondan sonra da,

"—Biz kardeşiz, kız erkek beraber oturalım!" diyormuş. Haa, işte senin de sahtekârlığın çıktı ortaya...

“—Peygamber Efendimiz’le görüşüyorum, emri oradan alıyorum!” diyormuş.

Yalancının tekisin sen! Seni sahtekâr, yalancı, alçak, namussuz seni!..

Peygamber Efendimiz, Fâtımatü’z-Zehrâ Anamızın evine giderken, yanında sahabesi varken, kızına seslendi, dedi ki:

“—Yâ Fâtıma, canım kızım! Yanımda misafirler var, perdenin arkasına geç!” dedi.

Peygamber Efendimiz babası, yanındakiler cennetlik sahabe... Evin sahibi cennetlik Fatıma Anamız. Peygamber Efendimiz, “Örtünün arkasına geç kızım!” diyor, haremlik selâmlık yapıyor.

Sen o haremlik selâmlığı ne hakla kaldırırsın, alçak! Peygamber Efendimiz’le konuşursan, Peygamber Efendimiz, hayatında kendisinin yapmadığı şeyi sana söyler mi? Çıktı sahtekârlığın ortaya...

Efendim, çok akıllıymış da, etrafı kandırıyormuş... Çok akıllı da olsa bir katil, bir cani, polis onun ipucunu bulur, caniliğini isbat eder. Bak bununki çıktı ortaya... Sen misin, “Kadın erkek beraber oturalım, mahzuru yok, kardeşiz!” diyen... Senin sahtekârlığın ortaya çıktı. Neden?.. Peygamber Efendimiz böyle dememiş, böyle yapmamış. Ölçü o.

“—E ne olur hocam?..”

Kadın erkek bir araya gelirse, o ona bakışır, o ona bakışır; ondan sonra işler karışır.

“—Efendim, ben çok namusluyum, çok dürüstüm, çok akıllıyım, çok fikirliyim!”

Fatıma Anamız’dan daha mı namuslusun, daha akıllısın, daha dürüstsün?.. Peygamber Efendimiz’in sahabesinden de daha akıllı, daha namuslu, daha dürüst müsün?.. Değilsin. Onların ayağının tozu olamazsın. Bak onlar böyle yapmışlar. Sen de öyle yapacaksın. Ne olursa olsun, öyle yapacaksın. Neden?.. Onlar öyle yaptıkları için. Biz Peygamberimiz’in izinden gidiyoruz. Biz kendi kendimize ortaya din koymuyoruz.

Sonra, bir insanın Peygamber Efendimiz’i görmediği halde, “Peygamber Efendimiz’i görüyorum, o sözleri bana söylüyor.” demesi, ne kadar büyük yalancılıktır! İşte din yolunun haramisi çıktı karşına... Sen de, “Peygamber Efendimiz’i görüyormuş, onunla konuşuyormuş, emri ondan alıyormuş.” diye ona kanarsan, işte seni kandırdı alçak... Seni doğru yoldan saptırdı. Al, işte ahiret yolunu haramisi. Tamam mı?..

Dünya yolunun haramisi, insana ne zarar verir?.. Dünya yolunun yol kesicisi, haramisi insana silahı çeker... Eski devirde kılıcı çekiyorlarmış, okları, mızrakları çekiyorlarmış, yola çıkıyorlarmış. Şimdi kaleşnikofları çeker, tabancaları çeker:

“—Soyun der, dökül paraları!” der, “Eller yukarı, cepler dışarı!..” der.

Tamam, paranı alır. Ses çıkartmazsan, “Dön arkanı, yat yere...” der, bağlar ellerini, gider. Yâni malın gider.

Veyahut, takır takır, takır takır tarar, öldürür. Tanınmamak için veya zalimlikten, hunharlıktan, gaddarlıktan takır takır tarar, öldürür.

Kim kazandı? Öldüren mi, öldürülen mi?..

“—Malı için öldürülen şehiddir.” diyor Peygamber Efendimiz.

Öldürülen cennetlik oldu. Öldüren derdine yansın, o cehenneme gidecek.

Yâni demek ki, dünya yolunun haramisi insana ne yapıyor? Nihayet malını alıyor. Canını alırsa, canına da kasederse şehid ediyor.

Ahret yolunun haramisi, insanın kafasını bozup imanını aldığından, cehennemlik ettiği için, daha fena... Onun için, tasavvuf büyüğünün, tarikat büyüğünün fakih olması, mutasavvıfın fakih olması çok mühim bir sıfat... Cüneyd-i Bağdâdî, (*kâne fakîhen*) *fakihti, fıkhı bilirdi. İşte bu çok önemli. Çünkü daha ileride sözleri gelecek, sağ olursak okuyacağız, neler söylediğini göreceksiniz.*

Bu yolun tehlikeleri çoktur, bu yol tatlıdır, bu yol keyiflidir, bu yol cazibelidir, bu yolun müşterisi çoktur. Keramet satmağa başlayın, camiler, meydanlar müşteri dolar. Kerameti satmağa kalktınız mı, keramet satıyorsunuz, ooo etrafınızda binlerce insan toplanır.

Bizim Nakşibendî büyüklerinden birisi var tarihte, Muhammed Emin et-Tokadî en-Nakşibendî diye geçiyor. Hayatını okuyordum: Elini öpmeğe kalkana müthiş kızarmış.

Böyle ağır da sözler söylemiş, hakaret edermiş, yaptırmazmış. Bak, istemiyor kendine rağbeti... Kendisine teveccüh gösterilmesini istemiyor, mütevazı. Allah'tan bekliyor yâni.

“—Ben kimim? Estağfirullah!” diyor, acizâne diyor, ben fakîr diyor.

Kimsenin malını istemiyor da fukaraya yardım ediyor, hayır ediyor; bir lokma, bir hırkayla yetiniyor.

Günlerdir beni tesiri altına aldı, ben kendimin ne yapacağını kara kara düşünüyorum:

Peygamber Efendimiz Hazret-i Ali Efendimiz'in evine gelmiş, duvarda bir örtü görmüş, geri dönmüş. Ben bunu anlatmak zorundayım, okudum kitapta... Hazret-i Ali Efendimiz koşmuş peşinden,

“—Yâ Rasûlallah, niye geri döndün? Geliyordun bizim eve doğru, misafir olacaktın, niye geri döndün? O örtüye mi kızdın?”

“—Evet. Onu satabilirdin, satıp parasını fukaraya tasadduk edebilirdin.” demiş.

Bak, süs eşyası istemiyor, lüzumsuz eşya istemiyor. Biz ne yapacağız? Bizim evlerimiz ne olacak, bizim eşyalarımız ne olacak?..

Bosna orada, Çeçenistan şurada, Somali burada... Afrika şöyle perişan, Keşmir şöyle fakir, Bangladeş şöyle muhtaç, Cezayir şöyle perişan, Bosna-Hersek şöyle ihtiyaç içinde kıvranıyor. E bizim halimiz ne olacak?

Biz hep zenginlere çatmağa alışmışız:

“—Parası var pulu var, hayır yapmıyor...” deriz.

Bak, Peygamber Efendimiz dört dirhemlik bir örtü için kızının, damadının evine girmekten vazgeçiyor.

Hız. Ali ile Fatıma Anamızın kuyudan su çeke çeke, bir de el değirmeninde gıldır gıldır buğday öğüte öğüte elleri yara olmuş. Rasûlüllah Efendimiz’e ellerini gösteriyorlar, diyorlar ki:

“—Babacığım, ellerimiz yara oldu. Kuyudan su çekmekten, el değirmeni çevirmekten ellerimiz yara oldu. Harpte alınan esirlerden bir köle versen de, kuyudan o su çekse, değirmeni o çevirse de rahat etsek.” demişler.

“—Veremem yâ kızım, veremem yâ Ali!” demiş. “Evet, elimde birkaç tane esir var ama onları satacağım, parasıyla Ashâb-ı Suffe’nin ihtiyaçlarını karşılayacağım.” demiş.

Ashâb-ı Suffe kimdi?.. Peygamber Efendimiz’in mescidinde yatıp kalkan ilim aşıklarıydı, garibanlardı. Kabilesini bırakmış, gelmiş, yeri yok, yurdu yok, mescidde yatıp kalkıyorlar garibanlar. Evi yok, mescidde yatıyorlar. “Rasûlüllah’ı duyalım, hadislerini öğrenelim, İslâm’ı anlayalım!” diye mescidde yatıp kalkan 70-80 insandı bunlar. Fakir, muhacir... Evinden, yerinden, yurdundan, kabilesinden gelmişler.

Bak, “Onların ihtiyacını göreceğim, onlar aç!” diye kızına diyor ki:

“—Tesbih çek, Allah kolaylık verir.” diyor.

“33 Sübhàna’llàh de, 33 El-hamdü lillâh de, 33 Allàhu ekber de, onlar sana kuvvet verir.” diyor.

Peygamber Efendimiz’in merhametine bak! Kızını sevmez mi? Kızı gelince ayağa kalkardı, alnından öperdi. Çok severdi kızını. Sevmez mi? Merhametli Peygamber Efendimiz. Seviyor ama, merhameti o kadar fazla ki, şurada yoksullar aç dururken, buradakine ilâve bir ikramda bulunmaktansa, önce onların karnını doyurmayı düşünüyor. Burada örtü duracağına, satılsın da şunların karnı doysun diye düşünüyor.

Peygamber SAS Efendimiz, gündüz geleni geceletmezdi yanında, dağıtırdı. Gece geleni sabaha çıkartmazdı, dağıtırdı, hemen verirdi fakirlere... Efendimiz mal biriktirmezdi.

Hani hepimiz diyoruz ya, Peygamber Efendimiz’in sünnetine uymak... Sakal sünnet ama asıl sünnet bu... Yâni yapabilirsen, asıl bunu yap! İslâm’a, müslümanlara bu sevgiyi, bu merhameti göster! İşte sünnet bu, Allah’ın sevdiği asıl sünnet bu...

Onun için, (ve kâne fakîhen) demek, “Bu zât-ı muhterem fakihti.” demek çok büyük bir sıfat, çok büyük bir medih... Keşke bize de deseler. Bu adam fakih bir adamdı deseler. Keşke size de deseler. Yâni fikhı biliyor.

Fikhı çok seviyorum. Öyle birkaç kardeşim var, hemen fikhı tavsiye ediyorum. Böyle din yolunda olanlara, fikhı öğrenin diye, onu tavsiye ediyorum. Çok güzel bir ilim.

تَفَقَّهُ عَلَى أَبِي ثَوْرٍ وَكَانَ يَفْتَى فِي حَلْقَتِهِ

(Tefakkaha alâ ebî sevrin) Ebî Sevr isimli alimden Fıkhı öğrenmiş. Tefakkaha, tealleme gibi. Yâni, ilmi Ebû Sevr isimli zâttan. O kimmiş bakalım, okuyalım:

إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدِ بْنِ الْيَمَانِ أَبُو ثَوْرٍ الْكَلْبِيُّ
الْفَقِيهُ أَحَدُ الْأَئِمَّةِ الْمُجْتَهِدِينَ كَانَ مِنْ أَيْمَّةِ
الدُّنْيَا قَالَ عَنْهُ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ أَعْرِفُهُ بِالسُّنَّةِ
مُنْذُ خَمْسِينَ سَنَةً وَهُوَ عِنْدِي فِي صَلَاحِ الثَّوْرِيِّ
مَاتَ سَنَةَ أَرْبَعِينَ وَمِائَتَيْنِ

(İbrâhimü'bnü hâlidî'bni'l-yemân, ebû sevrini'l-kelbiyyü'l-fakîh) Bu da fakihmiş. Fıkhı ondan öğrendi ya, bu da fakihmiş. (Ehadü'l-eimmeti'l-müctehidîn) Müctehid imamlardan bir tanesi idi. Sıradan değil, müctehid imamlardan, ictihad makamına çıkmış büyük fakihlerden birisiydi. (Kâne min eimmeti'd-dünyâ) Dünyanın imamlarındandı.

(Kâle anhu ahmedü'bnü hanbel: A'rifuhû bi's-sünneti münzü hamsîne seneh) Ahmed ibn-i Hanbel methetmiş bu müctehid imamı, yâni Cüneyd Hazretleri'nin hocasını, fıkhı öğrendiği kimseyi. Ne demiş:

“—Ben onu, elli seneden beri sünnet-i seniyyeye tam bağlı bir insan olarak biliyorum. (Ve hüve indî fî salâhi's-sevrî) Benim nazarımda, Süfyân-ı Sevrî kadar büyük alim.” demiş.

Süfyân-ı Sevrî de, bir başka imam, başka müctehid. Hatta biliyorsunuz, Hanefî, Maliki mezhebi gibi mezheb kurmuş Süfyân- ı Sevrî Hazretleri. Ama onun mezhebinin taraftarları zamanımıza kadar gelmemişler. Yâni Hanefîler kadar, Şâfîler kadar yayılmamış.

Yâni, iyi bir hocadan fıkıh öğrenmiş, bizim şimdi bahsettiğimiz Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. (Mâte senete erbaîne ve mieteyn) 240 hicrî senesinde, hocası Ebû Sevr vefat etmiş.

Sonra, (Fekâne yüftî fî halkatihî) “Onun dersinde, halkasında fetva verirdi.” Hû zamiri burada Ebû Sevr’e gidiyor. Yâni, Ebû Sevr büyük fakih, onun halkasında fetva verirdi. Böyle halka halka oturlardı camilerde, ilmi öyle öğrenirlerdi. Yâni konuşabilecek kıvamda, bir konu hakkında, fıkıh meselesinin çözümü hakkında söz söyleyebilecek durumda.

Biliyorsunuz, cahil cahille konuşur ama, alim gelince susar. Neden?.. Alimin yanında edep susmaktır diye. E bak onun yanında da söz söyleyebiliyor. Hocasının halkasında da, kendisine fikir sorulduğu zaman, soru, mesele sorulduğu zaman, cevap verebiliyor.

Bu neyi gösteriyor? Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri’nin böyle bayağı iyi bir fıkıh bilgisine sahip olduğunu gösteriyor. Bu çok güzel bir şey...

Muhterem kardeşlerim! Fıkıh ilmi biraz zor bir ilimdir, hukuk gibidir, Hukuk Fakültesi gibidir. Meselâ bizim Edebiyat Fakültesi’ni düşünelim, Edebiyat Fakültesi şiirdir, romandır, hikâyedir

vs. tatlı şeyler. Ama Hukuk Fakültesi, kanundur, ezberdir vs. zor... Birçok meselesi vardır. Avukat olmak kolay değil, hakim olmak kolay değil... Eski devirde fakih olmak kolay değil, kadı olmak kolay değil. Çünkü çok şeyler öğrenip bilmesi lâzım. Zor bir ilimdir. Biraz da herkesin tadına vardığı bir ilim değildir.

Şimdi biz hadis dersi veriyoruz, işte bir de bu dersi açtık *Tabakàtu's-Sûfiyye* diye. Bir de *fıkıh dersi* açsak, *fıkıh dersine gelenler daha az olur. Neden? Anlamaz, ipin ucunu kaçıırır, biraz da zevkine varamaz, biraz da ezber ister, biraz da hafıza ister. Sayı azalır. Hanımlar gelmez, beylerin bir kısmı gelmez. Ancak işte şöyle, eleme insanlar kalır. Zor bir ilimdir ama, önemlidir, can damarıdır işin...*

وَصَحِبَ السَّرِيَّ السَّقَطِيَّ وَالْحَارِثَ الْمُحَاسِبِيَّ
وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ الْقَصَّابِ الْبَغْدَادِيِّ وَغَيْرِهِمْ

(*Ve sahibe's-seriyye's-sakatiyye*) Seriy es-Sakatî Hazretleri'nin sohbetine erişmiş, yetişmiş, onun sohbetlerinde bulunmuş.

Başka?.. (*Ve'l-hàrise'l-muhâsibiyye*) Hâris ibn-i Esed el- Muhâsibî Hazretleri'nin de sohbetine yetişmiş, bulunmuş, istifade etmiş. (*Ve muhammede'bne aliyyini'l-kassâbe'l-bağdâdîyye*) Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb el-Bağdâdî'nin sohbetine, meclisine de müdavim olmuş, bulunmuş, ondan da istifade etmiş.

Şimdi bu üçüncünün terceme-i halinde bir söz var, o mühim, onu okuyalım. Yâni kim? Haris-i Muhâsibî'yi okuduk, biliyoruz. Serîyyi's-Sakatî'yi de okuduk. Bu geçtiğimiz sayfalar içinde, onların hayatları geçti, okuduk. Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb el- Bağdâdî, bu kimmiş? Bu da sûfiymiş.

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ أَبُو جَعْفَرٍ الْقَصَّابِ الصُّوفِيِّ قَالَ
أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيِّ
مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقَصَّابِ بَغْدَادِيِّ كَانَ أَسْتَاذُ
الْجُنَيْدِ وَكَانَ الْجُنَيْدُ يَقُولُ النَّاسُ يُنْسِبُونَنِي
إِلَى سَرِيٍّ يَعْنِي السَّقَطِيَّ وَكَانَ أَسْتَاذِي مُحَمَّدًا
الْقَصَّابِ مَاتَ أَبُو جَعْفَرٍ الْقَصَّابُ سَنَةَ خَمْسٍ
وَسَبْعِينَ وَمِائَتَيْنِ

(Kâle ebû abdi'r-rahmân muhammedi'bni el-hüseyin es-sülemî) Kitabın yazarı Ebû Abdurrahman es-Sülemi, (Kâne üstâzi'l-cüneyd) "Cüneyd'in üstâdıdır." demiş bunun hakkında. (Ve kâne'l-cüneydü yekülü) Cüneyd-i Bağdâdî dermiş ki: (En-nâsü yünsibûnenî ilâ seriyyin) "Halk beni Seriyi's-Sakatî'ye mensup sayıyor, onun talebesi diyor, onun yetiştirmesi diyor, ona mensup diye düşünüyor, söylüyor. (Ve kâne üstâzî muhammedeni'l-kassâb) Halbuki benim asıl üstâdım Muhammed el-Kassâb idi." diye söylemiş. Yâni bu son şahıstır. Bu önemli.

Ben de, Seriyî-i Sakatî ile ilgili bazı menakıbını biliyorum Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin. Evet, onun da meclisinde bulunmuş ama, asıl üstadı Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb es-Sûfî imiş. (Mâte ebû ca'fer el-kassâb, senete hamsin ve seb'îne ve mieteyn) Bu üstadı Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb, 275 senesinde vefat etmiş.

Demek ki fakih insanlardan, zamanın müctehid imamları olan insanlardan fıkıh öğrenmiş, onların halkasında söz söyleyip, fetva verecek seviyeye yükselmiş Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. Seriyî-i Sakatî gibi, Haris-i Muhâsibî gibi ve Muhammed ibn-i Ali el- Kassâb el-Bağdâdî gibi büyük sôfîlerden de istifade etmiş, tasavvuf ilminin inceliklerini öğrenmiş. (Ve gayrahüm) Sadece bunlar değil, daha başkalarından da istifade etmiş.

وَهُوَ مِنْ أَيْمَّةِ الْقَوْمِ وَسَادَتِهِمْ مَقْبُولٌ عَلَى جَمِيعِ
الْأَلْسِنَةِ

(Ve hüve) Yâni Cüneyd-i Bağdâdî. Bu Cüneyd-i Bağdâdî, (min eimmeti'l-kavmi ve sâdetihim) kavmin imamlarından idi. Burada kavm dediği mutasavvıflar. El-kavm dediği burada elif-lamlı, o insanlar, o grup dediği mutasavvıflar. Yâni mutasavvıfların önderlerinden imamlık makamına, yâni önderlik makamına, liderlik makamına çıkmışlardan idi Cüneyd-i Bağdâdî. (Ve sâdetihim) Sâde veya sâdât, seyyid kelimesinin çoğuludur. Sâdetihim, onların seyyidlerinden idi demek. Sâdetün veyahut sâdâtün. Bu, seyyid kelimesinin çoğulu.

Biz, daha ziyade sâdâtı kullanıyoruz. “Seyyidü’s-sâdât şefîu’l-usât fî yevmi arasât, muhammed-i mustafâ râ salevât!” [Seyyidlerin efendisi, mahşer gününde asîlerin şefaathçisi Muhammed-i Mustafa için salevat getirin!” diyoruz meselâ, seyyidü’s-sâdât diye kullanıyoruz.

Araplar, bakıyorum, “Eyyühe’s-sâdetü’l-kirâm!” diyorlar, yâni sâdeh kelimesini kullanıyorlar. Sâdeh, o da sâdât demek yâni. Araplar daha ziyade onu seviyorlar.

(Makbûlün alâ cemîi’l-elsineh) Neymiş? Bütün insanların dillerinde kabul görmüş, medhedilmiş bir insanmış Cüneyd-i Bağdâdî. Demek ki herkesin kıymetini bildiği, övdüğü, sevdiği bir zât-ı muhteremin hayatını okumaya başladık şimdi. Hayatıyla ilgili bilgileri aldık.

Nihâvend aslındanmış. Nihâvend’i de Hazret-i Ömer zamanında İslâm orduları 19 veya 20 hicrî yılında fethetmişler. Oralıymış ama kendisi Irak’ta doğmuş, Bağdat’ta doğmuş. Demek ki soyu oradan Bağdat’a gelmiş. Yakın yerler...

Bağdat’a gelmiş, orada çok büyük âlimlerden ilim irfan öğrenmiş. Hem tasavvuf’u öğrenmiş, hem fıkıhı öğrenmiş. Bu çok güzel, çok önemli... Çünkü dinin aslı fıkıhtır. Onu öğrendi mi insan tasavvufta şaşırır. Fıkıh olmazsa, tasavvuf yolunda şaşırır, zındıklaşır, zındıkça sözler söylemeye başlar.

Onun için diyorlar ki:

مَنْ تَصَوَّفَ بِغَيْرِ فِقْهِ تَزَنَّدَقَ

(Men tesavvafa bi-gayri fikhin tezendaka) “Kim fıkıh bilgisi olmadan tasavvuftan dem vurmağa başlarsa, mutasavvıflık taslarsa, zındıklaşır.” Neden? Ben evliyayım der, işte şöyle oldu der, böyle oldu der, rüyasında da bir şeyler görür. Rüya delil değildir. Bu iş oyuna gelmez. Rüyamda şöyle gördüm der, bilmem ne der, bilmem ne der... Kendisi de sapar, başkalarını da sapıtır. Bir de şeyh efendi diye, kavuğu var, cübbesi var diye herkes de hürmet eder.

Bir şehre gitmiştim, dediler ki oranın şeyhlerinden birisi kitap yazmış... E verin bakalım, Tasavvuf hakkında ne demiş, alalım, kitabını edindik. Kitabının bir yerinde diyor ki:

“—Mürid şeyhine imamlık yapamaz!”

Niye yapamasın, geç der, yapar. Bizim şeyhimiz, Hocamız birçok talebesine, “Geç, önde namaz kıldır!” demiştir. Emredince, olur. Ne diyorlar büyüklerimiz:

الْأَمْرُ فَوْقَ الْأَدَبِ

(El-emrü fevka'l-edeb) [Emir edebin üstündedir.] Yâni sen edeben ona imamlık yapmayacaksın, tabii o nereden sen nereden, ayağının tozu olamazsın ama, “Geç!” diyor; “Baş üstüne...” diyeceksin. (El-emrü fevka'l-edeb) Edep taslamağa lüzum yok şimdi, emri

tut bakalım!.. Yap diyor, geç diyor, vardır bir sebep... Ya abdesti sıkışıktır, ya başı dönüyordur, ya yolda namaz kalmasın istiyordur, ya da seni yetiştirmek istiyordur. Vardır bir sebebi. Evliyanın işine karışılmaz ki!

Hocamız Rh.A cennet mekân, hayatında bana, “Çık kürsüye!” dedi, “Oku!” dedi. “Sana salâhiyet veriyorum, oku!” dedi. *Râmûzü'l-Ehâdis kitabını onun hayatında çok okudum ben... Bazen geçti karşıma dinledi ölçmek için herhalde beni... Bazen evden mikrofondan dinledi. Bazen cuma namazlarından evvel mihrabda oturup, öyle vaaz ederdik.*

“—Git, sen konuş!” diyor.

“—Başüştüne...”

Ne diyeceksin?.. Kaçmak isterdim ben de, “Gözüne görünmeyeyim de emretmesin!” diye düşünürdüm. Emredince, yapılır. El-emrû fevka'l-edeb) Git deyince, olur.

Adam diyor ki:

“—Mürîd şeyhine imamlık yapamaz!”

Yapar yâ! Peygamber SAS Efendimiz hastalandığı zaman Ebû Bekr-i Sıddîk imamlığa geçti, Peygamber Efendimiz de arkasında namaz kıldı. Ebû Bekr-i Sıddîk Peygamber Efendimiz'den üstün demek değil... Hasta, bir sebebi var. Yetiştirmek için olur, öğrensin, alışsın diye olur vs. vs. Sebepli olur, sebepsiz olur, ama hikmetli olur. Adam tutturmuş, “Olmaz!” diyormuş. “Efendim, olur.” diyorlar. Bunun için münakaşa çıkmış.

Fıkıhta buna bir mânî yok, ilmihal kitapları bunu yazmıyor, sen nereden yazdın? Yâni sen kavuklu şeyh oldun diye, fıkıhın ahkâmını değiştirmeğe hakkın mı var? Kim oluyorsun sen? Müctehid misin? İmam-ı Azam mısın? İmam-ı Şâfî misin?.. Onlar olur diyor. Sana ne oluyor?

Nereden alıyor bu cesareti? Kavuęundan alıyor, cübbesinden alıyor.

Öyle yağma yok, öyle şey yok... Öyle oyun yok... Din onun veya bunun malı veya oyuncuğı değil. Dinin bir aslı vardır, Kur'an-ı Kerim vardır, hadis-i şerif vardır, fıkıh vardır. Onu bilirse insan, işte böyle cümle cihanın medhettiği bir büyük zât olur; onu bilmezse, rezil rüsvâ olur.

Bilmiyor, dini ahkâmı bilmiyor. Bir de ısrar ediyor, inadından da dönmüyor. O olmaz.

“–Keşfen, kerâmeten ben böyle gördüm...”

Keşfin kerâmetin başına çalınısın! Orada da hata ediyorsun.

Olmaz.

Büyük evliyaullah senin dedięin gibi dememiřler, büyük fakihler böyle dememiřler. Onlar önlerine birini geçirmiřler:

“–Geç, kıldır namazı!” demişler.

“–Başüstüne efendim, emredersiniz efendim...”

Geçmiş, kıldırımış. Anlatabiliyor muyum, misallerle anlatmağa çalışıyorum bu işin önemini.

تُوْفِي سَنَةَ سَبْعٍ وَتِسْعِينَ وَمِائَتَيْنِ يَوْمَ نَيْرُوزِ الْخَلِيفَةِ يَوْمَ السَّبْتِ

(Tüvüffiye senete seb'in ve tıs'îne ve mieteyn)
Ne kadar olmuş? Araplar rakamları söylerken birler hanesi, onlar hanesi, yüzler hanesini söylüyorlar. Biz nasıl söylüyoruz? En büyüğünden başlıyoruz, geriye doğru; yüzler hanesi, onlar hanesi birler hanesi. Bak ne diyor, şu senede ölmüş: (Seb'in ve tis'îne ve mieteyn) 7 ve 90 ve 200'de ölmüş. Biz ne deriz? "İki yüz doksan yedi'de ölmüş" deriz.

—Şimdi anladım hocam."

Eh işte böyle ne yapalım. Türkçe'de böyle, Arapça'da öyle... Arapça, birler hanesi, onlar hanesi, yüzler hanesi diye gider söylemek, Türkçe'de de, bizim dilimizde böyle kurulmuş ne yapalım.

Arapça'da fiil öne gelir: (Kàle rasûlü'llàh) "Dedi Rasûlüllah." Biz ne diyoruz: "Rasûlüllah dedi." Biz faili öne alıyoruz, fiili daha sonraya bırakıyoruz. Araplar fiili öne alıyor, faili sona getiriyor.

Artık dil böyle, değiştirecek değiliz ya.

297 senesinde vefat etmiş. (Yevme neyrûzi'l-halîfeh) Halifenin neyruz gününde ölmüş. Neyruz nedir, onu da bilmiyorum. O da tahta geçme günü müdür, kutlama günü müdür?.. Nevruz gibi ama, ona da bir lügattan bakalım! Arapça bir kelime değil, Farsça aslı da ondan.

Arapça olmadığı için, lügatlarda da biraz zor bulunur. Bu lügat almamış, sonra bakacağız.

Halifenin neyruz gününde öldü diyor. Neyruz'u, sonra bakıp size söyleyeceğiz. Herhalde tahta geçtiği gün, kutlama günü filan gibi bir şey olsa gerek. (Yevme's-sebt) Cumartesi günü vefat etmiş.

وَقِيلَ تُوْفِّيَ فِي آخِرِ سَاعَةٍ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَدُفِنَ
فِي يَوْمِ السَّبْتِ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ بْنِ مِقْسَمٍ
يَذْكُرُ ذَلِكَ

(Ve kîle) Ve denildi ki: (Tüvüffiye fî âhiri saatin min yevmi'l- cumuah) Cuma gününün en son saatlerinde öldü, cuma gününde öldü mübarek. (Ve düfine fî yevmi's-sebt) Cumartesi günü defnolundu da deniliyor.

(Semi'tü ebe'l-haseni'bni miksemin yezkürü zâlîke) Ben "Ebü'l- Hasen ibn-i Miksem'in böyle dediğini duydum." diyor kitabı yazan alim. Böyle her şeyi nereden aldığını söylüyor.

Hadis okumuş, hadis rivâyet etmiş, hadis râviliği de yapmış Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. Biliyorsunuz bu kitabı yazan alimin metodu bu, öyle bir huyu da varsa hayatını anlattığı kişinin, oradan da bir hadis alıp söyler. Şimdi burada da diyor ki:

وَأَسْنَدَ الْحَدِيثَ

(Ve esnede'l-hadîs) “Hadis de isnâd etti, hadis de rivâyet etti Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri.” Yâni birisinden hadisi aldı, yazdı, daha aşağıya onu rivâyet etti. Hadis rivâyet zincirinde kendisi alıp vericilik, nakilcilik yaptı, hadis rivayeti de yaptı.

c. Mü'minin Ferasetinden Sakının!

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ قَالَ حَدَّثَنَا
بُكَيْرُ بْنُ أَحْمَدَ الْحَدَّادِ الصُّوفِيِّ بِمَكَّةَ حَدَّثَنَا
الْجُنَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو الْقَاسِمِ الصُّوفِيُّ حَدَّثَنَا
الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْكُوفِيُّ
عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسِ الْمَلَائِيِّ عَنْ عَطِيَّةَ عَنْ أَبِي
سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْذَرُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ
بِنُورِ اللَّهِ تَعَالَى وَقَرَأَ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَايَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ قَالَ لِّلْمُتَفَرِّسِينَ

TS. 156/1 (Haddesenâ muhammedi'bni abdi'llâhi'l-hâfız) Hafız Muhammed ibn-i Abdullah bize bildirdi ki... Bunun hayatı hakkında bilgi var. Kimmiş?

أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ
حَمْدَوَيْهِ بْنِ نَعِيمِ بْنِ الْحَكَمِ الضَّبِّي الطَّهْمَانِي
الْحَاكِمِ النَّيْسَابُورِي الْحَافِظُ الْمَعْرُوفُ بِابْنِ
الْبَيْعِ إِمَامُ أَهْلِ الْحَدِيثِ فِي عَصْرِهِ وَالْمَوْلَى فِيهِ
الْكُتُبِ الَّتِي لَمْ يُسْبَقْ إِلَيْهَا مِثْلُهَا كَانَ عَالِمًا
عَارِفًا وَاسِعَ الْفِقْهِ وُلِدَ فِي رَبِيعِ الْأَوَّلِ سَنَةَ
إِحْدَى وَعِشْرِينَ وَثَلَاثَ مِائَةَ بِنَيْسَابُورَ وَتُوفِّيَ
بِهَا يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ ثَالِثُ الصَّفْرِ سَنَةَ خَمْسٍ وَأَرْبَعِ

مِائَةَ

(*Imâmü ehli'l-hadîsi fî asrihî*) Zamanında hadis ilminin önderiymiş, o, Sülemî'ye bunu anlatan zât-ı muhterem. Nişapurluymuş.

Hafız demek, yâni hadis hafızı, hadiste şu kadar bin hadisi bilen insana hafız derler, sıradan insana hafız demezler. Kur'an hafızı başka, hadis hafızı başka. Hadis hafızlığı Kur'an hafızlığından çok daha zordur. Kur'an hafızı bulunur, aramızda birkaç tane vardır. Hadis hafızını belki Türkiye'de bugün, belki bir tane bile bulamayız. Bu öyle bir zâtmış.

(*Ve'l-müellefü fîhi'l-kütüb elletî lem yüsbak ilâ mislihâ*) Öyle hadis kitapları yazmış ki bu Hâkim en-Neysâbûrî, öyle hadis kitapları yazmış

ki, bu konuda onun yanına yanaşacak, onun kadar böyle büyük bir hadis alimi olmamış. (Kâne àlimen àrifen vâsia'l-fıkh) Alimdi, àrif idi, fıkh bilgisi çok geniş bir kimseydi.

(Vülide fî şehri rebbii'l-evvel senete ihdâ ve işrîne ve selâsemieh, bi-neysâbur) “Nişâpur şehrinde, 321 senesinde Rebîû'l-evvel ayında doğmuştu. (Ve tûvüffiye bihâ yevme's-sülesâ') Yine aynı şehirde, bir salı günü, (sâlisi's-safer) Safer ayının üçünde, (senete hamsin ve erbaa mieh) 405 senesinde vefat etti.” diye bilgi veriyor.

Cüneyd-i Bağdâdî bu alimden duymuş. Tabii bu alimlerin hayatını okuyunca, ne kadar büyük insanlar olduğunu görüyoruz. Öyle kitaplar yazmış ki emsalsiz. Allah şefaathlerine erdirsin...

Ne demiş Hâkim-i Neysâbûrî: (Kâle: Haddesenâ bükeyri'bni ahmede'l-haddâdü's-sûfî) Sûfî Haddâd Bükeyr ibn-i Ahmed bize rivâyet etti demiş o da, (bi-mekket) Mekke'de. Mekke'de öğrenmiş hadisi Sülemi'ye nakleden bu alim. Mekke'de de insanın hadis öğrenmesi bir alimden, ne tatlı. Yer mübarek, ilim mübarek... Her şey güzel, mâşâallah!..

(Haddesene'l-cüneydü'bnü muhammed ebü'l-kàsım es-sûfî) O da Mekkeli hadis alimine demiş ki: “Ben bu hadisi sûfî Ebü'l- Kàsım Cüneyd-i Bağdâdî'den duydum.” Tamam, Cüneyd'i bulduk. Bakalım Cüneyd Hazretleri kimden işitmiş?..

(Haddesene'l-hasenü'bnü arafeh) Arafe oğlu Hasen ona söylemiş, Cüneyd-i Bağdâdî'ye... 257 senesinde vefat etmiş bu şahıs. 120 sene yaşamış mübarek, uzun ömürlüymüş.

Cüneyd-i Bağdâdî'ye bu hadisi nakleden adam, 120 yıl yaşamış. (Ve kâlû anhu innehû sikatün) Güvenilir bir hadis alimiydi diyorlar. Bu da öyle, Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ne bu hadisi rivâyet eden.

(Haddesenâ muhammedü'bnü küseyyirini'l-kûfî) Kûfe'li Küseyyir oğlu Muhammed ona söylemiş. O da Kûfeliymiş, Bağdat'a gelmiş bir kimseymiş. Orada hadis ilmi öğretmiş. Onun ilmi konusunda, "Beis yok, anlattıkları zararlı değil." diye, hadis alimleri değerlendirme yaparlarmış.

(An amri'bni kaysini'l-melâî) O da bu zâttan duymuş. (An atıyye) O da Atıyye'den duymuş, (an ebî saîd) o da Ebû Saîd RA'dan duymuş. Bu Ebû Saîd RA, Ebû Saidini'l-Hudrî. Ondan duymuş o da, (Kâle, kâle rasûlü'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem) O demiş ki: Rasûlüllah SAS şöyle buyurdu: ³

³ Lafız farkıyla: Tirmizî, Sünen, c.X, s.399, no:3052; Taberânî, Mu'cemü'l- Evsat, c.III, s.312, no:3254; Buhârî, Târih-i Kebîr, c.VII, s.354, no:1529; Ukaylî, Duafâ, c.VIII, s.95, no:1856; Hatîb-i Bağdâdî, Târih-i Bağdad, c.III, s.191, no:1234; İbn-i Asâkir, Târih-i Dimaşk, c.XIV, s.67, no:1537; İbn-i Hacer, Lisânü'l-Mîzân, c.V, s.351, no:1154; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.VIII, s.102, no:7497; Taberânî, Müsnedü's- Şâmiyyîn, c.III, s.183, no:2042; Kudâî, Müsnedü's- Şihâb, c.I, s.387, no:663; Beyhakî, ez-Zühdü'l-Kebîr, c.I, s.374, no:370; Hakîm-i Tirmizî, Nevâdirü'l-Usûl, c.III, s.86; İbn-i Adiy, Kâmil fi'd-Duafâ, c.IV, s.207; Hatîb-i Bağdâdî, Târih-i Bağdad, c.V, s.99, no:2500; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.VI, s.118; Ebû Ümâme RA'dan.

Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.IV, s.94; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.88, no:30730, 30731; Keşfü'l-Hafâ, c.I, s.41, no:80;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.I, s.475, no:761; s.334, no:531.

إِحْذَرُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ تَعَالَى

(حل. عن أبي سعيد؛ ابن جرير عن ثوبان)

(İhzerû firâsete'l-mü'min) “Mü'min'in ferasetinden sakının, korkun! (Feinnehu yenzuru bi-nûri'llâhi teâlâ) Çünkü o baktığı zaman, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin nuruyla bakar. Onun firasetinden korkun, böyle gizli kalacak sanmayın, ciğerinizi okur, ciğerinizin içini bilir. Allah-u Teâlâ'nın nuruyla bakar.” demiş. (Ve karaa) Sözüne delil olarak da:

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ

(الحجر: ٧٥)

(İnne fî zâlike leâyâtin li'l-mütevessimîn) ayetini okudu. Yâni, “Bu sûrede zikredilen olaylar içinde, feraset sahibi insanlar için çok deliller vardır” mânâsına gelen ayet-i kerimeyi okudu Peygamber Efendimiz. (Hicr, 15/75)

(Li'l-mütevessimîn) Bu ne demek? (Kâle: Li'l-müteferrisîn) Yâni, bu ayetteki el-mütevessimîn, feraset sahipleri demektir diye, onun için bu ayeti okumuş Peygamber Efendimiz.

İşte bu hadis-i şerifi rivâyet etmiş Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. 156. sayfanın sonuna geldik.

.....

Şimdi burada neyi anlıyoruz?.. Cüneyd-i Bağdâdî'nin hadis dinleyip, hadis rivâyet eden bir hadisçi olduğunu görmüş oluyoruz.

Rivayet edenlerini de zikrederek, bir hadis örneği verdi kitabın yazarı. Burada da biraz tasavvufla ilgili bir hadis çıktı karşımıza. Başka bir hadis de rivâyet edebilirdi. Bazı şahısların böyle rivâyet ettiği hadis, konuya mutabık düşmeyebilir.

Bu nedir?.. Mü'minin bir feraseti vardır, çünkü baktığı zaman Allah'ın nuruyla bakar, ferasetiyle, kerametiyle yâni karşısındakinin durumunu anlar. Bu kerameti gösteriyor, kerametini olduğunu gösteriyor.

Bunun hadiste başka delili var mı?.. Var. Bir hadîs-i kudsîde Allah-u Teâlâ Hazretleri şöyle buyurur:⁴

وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا
افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ
بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ
الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي
يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا

(خ. عن أبي هريرة)

⁴ Buhârî, Sahîh, c.V, s.2384, Rikâk, 84/38, no:6137; İbn-i Hibbân, Sahîh, c.II, s.58, Birr ve İhsân, no:;347; Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.VIII, s.206, no:7833; Ebû Ya'lâ, Müsned, c.XII, s.520, no:7087; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, c.III, s.346, no:6188, Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.I, s.4; Bezzâr, Müsned, c.II, s.460, no:8750; Begavî, Şerhü's-Sünneh, c.II, s.380; İbn-i Asâkir, Mu'cem, c.II, s.175, no:1438; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, c.XXVI, s.96, no:5460; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.VIII, s.221, no:7880; Ebû Ümâme RA'dan.

(Ve mâ tekarrabe ileyne abdî bi-şey'in ehabbe ileyne mimme'fteradtü aleyhi) "Kulum bana, kendisine farz kıldığım ibadetlerden daha sevimli bir şeyle yaklaşamaz; en çok farz ibadetlerle yaklaşır. (Ve mâ yezâlû abdî yetekarrabü ileyne bi'n- nevâfili hattâ ühibbehû) Kulum nâfile ibadetlerle de bana yaklaşmaya devam eder, nihayet o kulumu severim. (Feizâ ahbebtühû) Bir kere de onu sevdiğim mi, (küntü sem'ahü'llezî yesmeu bihî) işiteceği kulağı olurum; (ve basarahü'llezî yübsiru bihî) göreceği gözü olurum; (ve yedehü'lletî yabtışü bihâ) tutacağı eli olurum; (ve riclehü'lletî yemşî bihâ) yürüdüğü ayağı olurum."

.....

Benim kulağında kalmış olan bir menkabeyi nakledeyim, bu hadisle ilgili: Cüneyd-i Bağdâdî Rh.A vaaz veriyormuş böyle, benim çıktığım gibi kürsüde herhalde... Vaaz verirken, camide adamın birisi gelmiş, demiş ki:

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.256, no:26236; *Taberânî*, *Mu'cemü'l- Evsat*, c.IX, s.139, no:9352; *Kudâî*, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.327, no:1457; *İbn-i Ebi'd-Dünyâ*, *el-Evliyâ*, c.I, s.23, no:45; *İbn-i Asâkir*, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVII, s.277, no:7491; Hz. Aişe RA'dan.

Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.381; *Deylemî*, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.168, no:4445; *Hakîm-i Tirmizî*, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.II, s.232; *Enes ibn-i Mâlik* RA'dan.

Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.192, no:20301; *Hasan-ı Basrî* Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.229, no:1155-1160 ve c.VII, s.770, no:21327; *Mecmaü'z- Zevâid*, c.II, s.513, no:3498, 3499; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VIII, s.82, no:6898; *Nevevî*, *Riyâzu's-Sâlihîn*, c.I, s.246, no:1.

“—Yâ üstaz, yâ imam, ey efendi! Rasûlüllah SAS buyurmuş ki, (*İttekû firâsete’l-mü’min*) *Bu hadis sahih midir? Ne demek bu?..*” diye sormuş adam.

Buradaki rivayette (ihzerû) diye geçiyor. Yâni, “Rasûlüllah Efendimiz buyurmuş ki: ‘Mü’min’in ferasetinden korkun, çünkü o Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin nuruyla bakar, baktığı yeri görür. Basiret gözüyle bakar, gizli şeyleri anlar.’ Bu ne demek?” demiş.

Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri, şöyle bakmış ona mütebessim, demiş ki:

“—Hadi bakalım kelime-i şهادet getir, şimdi mü’min olma zamanın geldi.” demiş.

Adam müslüman kıyafetliymiş, ama gayr-ı müslimmiş, mecûsiymiş. Camiye gelmiş, kıyafeti müslüman, tavrı müslüman... Müslüman gibi geliyor, hocaya soru soruyor, hoca da gülüyor. Cüneyd-i Bağdâdî hocaların hocası... O da diyor ki:

“—Hadi bakalım, kelime-i şهادet getir, müslüman olma zamanın artık geldi.” demiş.

İki keramet gösteriyor. Bir: Adamın müslüman elbisesinde mecûsî olduğunu görüyor ferasetiyle... İki: Onun artık mecûsilikteki zamanının bittiğini, ondan sonra imana geleceğini biliyor:

“—Hadi bakalım müslüman ol! Müslüman olma zamanın geldi.” diyor.

Ne yapıyor?.. Mü’minin feraset sahibi olduğunu bizzat gösteriyor. Hadisin mânâsı neydi:

“—Müslümanın ferasetinden kork, çünkü o Allah-u Teâlâ’nın nuruyla bakar.”

Adam o hadisi soruyor ya; bir taraftan da kendisinin o mü’minlerden olduğunu gösterip, onun

mecûsi olduğunu söyleyip, ona keramet gösteriyor. Yâni o hadis sahihtir, bak böyle, bu diye, “Bak ben senin mecûsi olduğunu sana söyleyiverim de, mü’minin ferasetle baktığı zaman nasıl böyle anladığını anla!” diye, ona da misal oluyor. Adam da bu kerameti görünce sarsılıyor, kelime-i şهادet getiriyor, müslüman oluyor.

Yâni, “Efendim kelime şu mânâyâ gelir de, şu rivâyet etmiştir de, sahih hadistir de, zayıf hadistir de...” vs. demiyor. O hadisi soruyor; o da ona diyor ki:

“—Sen kelime-i şهادet getir bakalım! Şimdi müslüman olma zamanın geldi, hadi bakalım!” diyor.

Bu menkabeyle burada bitirelim. Çünkü ders saati doldu, zil çaldı. Mâşâallah kalkmıyorsunuz siz, teneffüs olduğu halde... Allah râzı olsun... Yâni, hoca darılmasın diye kalkmıyorsunuz teneffüse... Teşekkür ederim. Allah hepinizden râzı olsun...

Fâtiha-i Şerîfe mea’l-besmele...

Prof. Dr. Mahmud Es’ad COŞAN

23. 09. 1995 - İstanbul

(+16.12.1995 - İstanbul)

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ’ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü